

en RK, una variant *vercheria*, localitzada en els Alps savoians (*Allobrogibus*) amb la definició «Dos, fundus in dote feminis concessus», «saepe usurpatur pro quovis modo agri». Es tracta d'un derivat gallo-romànic en -AR-ĪA, del mot indoeuropeu *WĒRGON* 'obra', 'treball' (= gr. ἔργον, al. *werk*, angl. *work*), que en part de les formes en baix-llatí encara conserva la -g-etimològica, però en romànic s'ha perpetuat només amb l'ensordiment de l'oclusiva sonora darrere líquida, que era típic de certs parlars cèltics continentals (estrany al celta insular). En virtut d'això el compost famós *WERGO-BRETO-*, autoritat dels Aedui, apareix convertit en *Vercobreto-* i trobem noms de persona i de lloc com *Vercellae*, *Vercatus*, etc. (més cites en Whatmough, *Dial. of Anc. Gaul*, ed. fotost., 61, 83); veg. sobretot la nota de Pokorny, en *W. und Sachen* XII, 305, on reparam que es tracta d'un fet que es repeteix en les combinacions com RB (*carpentum* al costat de *corbis*) i LB (*Alpes* al costat del lligur *alba* 'altura, cim').

DERIV.: *Barquera* mall. *Barquerer* men. (Camps i Mercadal, o. c. II, 14).

¹ Hinojosa, *Reg. Señ. de Cat.*, 202; Serra V., *BCEC*, 1909, 304. — ² De fet així ens ho confirmen una munió de textos folklòrics, literaris i dialectals de les dues illes. J. Rosselló, *Manyoc de Fruita Mallorquina*, 146; A. M. Alcover, *BDLC* XI, 1920, 290; «quina *barquera* tens? Com sa de tots es missatges: vuit quarteres de blat, quatre d'ordi, un anyell per Pasco, un parell de fogasses de formatge...», Ruiz i Pablo, *Novell. Men.*, 9; Camps i Mercadal, *Folkl. Men.* I, 61, 143; II, 41, 89. *Ses Barqueres* és un rotlo de cases que hi ha en el terme de St. Lluís de Maó. — ³ Schultz-Gora, *ANSL* CXLVI, 295-6, en fer-hi algunes objeccions semàntiques, no totes fundades, aporta alguna precisió útil sobre les dades antigues. Em sembla dissimilació de *verquiera* un *balquiera* 'camp romput i artigat' que es llegeix en un doc. de 1225 de les Bouches-du-Rhône, en el Cartulari de St. Victor de Marsella (cit. en Bambeck, *BbZRPb.* cxv, 2-3, que ben cert no ho entén). També veiem *verqueria* «dote appanaggio» el 1331 en els Estatuts de l'Església de Magalona (Bertoni, *ARom.* III, 373), d'on un derivat *vercairales* «mercenari» (ibid., p. 368).

BARRA, mot pre-romà d'etimologia incerta, comú a totes les llengües romàniques (menys el romanès), probablement provinent del centre d'Europa i anterior al cèltic i al proto-germànic. □ *1.ª doc.*: S. XIII.

Abunda ja en fonts escrites i literàries de la segona meitat del segle, crec recordar-ne casos en Llull i en les Cròniques, en tot cas apareix repetidament en les *VidesR* i en bastants docs. de tota aquella centúria, com aquest inventari reial de 1275: «dos pitxers d'argent, daurats a *barres*, menys de brocs» (F. Soldevila, *Pere el G.* I, 474); es pot donar per cert que una recerca conscienciosa en documents anteriors (paraula negligida per Bast-Bass.) en donaria força exemples catalans ja des de les centúries precedents. Encara que

cal fer reserves sobre el castellà i el portuguès, és antic en totes les llengües romàniques, en tot cas antiquíssim en les de França, no sols perquè el primitiu apareix en occità (*G. de Rossillon*, o trobadors clàssics com Gavallda lo Vielh) i en francès apareix des dels textos més antics, sinó perquè així ens ho ensenya ja la rica derivació que hi presenta des del S. XII¹ [francès *barrer*, *embarrer*, *débarrer*, *barrage*], XIII [barreau] i XIV [barrière], oc. ant. *barrar*, *barrador*, *barradura*, *barralh*, *barràs*, *barratge*, *barreta*, *barretat*, *barrot*, *embarrar* i *embargar* (amb *embarc*, *embarquier*): de *embarc* i de *barreira* ja n'hi ha molts documents roergats del S. XII (veg. els glossaris de Brunel).

Tan robust era l'ús en francès antic que un segle després de la invasió normanda el mot ja s'havia propagat a l'anglès *bar* en el sentit de 'vara...' (molt poc després en el de 'barrera') i *barrer* > *to bar*, S. XIII. També en italià sembla ser un mot i soca popular des dels orígens, car si bé avui s'ha antiquat *barra* en la llengua literària, substituït per *sbarra*, aquest ja es troba en Dante junt amb *sbarrare* i *sbarro*, i *barrare* junt amb *barra* («tramezzo alto per impedimento, chiusura, trinceramento») figuren en Giov. Villani, S. XIII. En castellà la documentació, en veritat, és un poc tardana i la derivació, menys rica, igual que en portuguès;² el *DHistAc* comença l'«històric» del mot amb un text de fi S. XIV i jo solament vaig anticipar-ho fins a les «*barras* de fuste del tablero» dels *Libros del Ajedrez* de 1283, dates més aviat tardanes envist el cas més corrent en la lexicografia del castellà antic, i sentits secundaris que no serien desfavorables a la idea d'una importació gallo-romànica; com sigui que en les *Memorias de Fernando IV* del S. XIV figura una vegada com a terme heràldic i l'altra com a mot de navegació; tots dos, terrenys semàntics suspectes de gallicisme i de catalanisme; i observem que, en aquell, es va parlar molt, i molt aviat, de les 'barres de l'escut català (en català mateix, *AlcM₂*, en dóna molts documents des dels Ss. XIV-XV, i el que he citat de 1275 conté el mot en una acceptió pròxima a aquesta).

D'altra banda és possible que fos molt més antic, i en tenim un indici concret en la presència en el glossari hispano-àrab del S. XI.³ Mentre aquesta magra documentació primerenca no es pugui ampliar, i especialment essent aquella font quasi segurament de provenença portuguesa, no pas castellana, hem de quedar en el dubte de si ens emmascara els fets el caràcter incomplet de la nostra informació, o si realment fou dins la Romània un mot més aviat propagat des del Nord i l'Est cap al SO., o si existí des de molt antic en els dos dominis hispànics laterals i no tant a Castella (a causa d'un caràcter sorotàptic, refractari al cel·tibèric).

De tota manera, en termes generals, la difusió geogràfica pot indicar origen cèltic. Però Thurneysen, *Keltorum.*, 44, examina aquesta possibilitat amb escepticisme (Diez, *Wb.*, 45; i M-L., *REW*, 963, en realitat guarden silenci sobre aquest punt; Wartburg, *FEW* I, 260b, quasi ho acceptà però després ho nega).